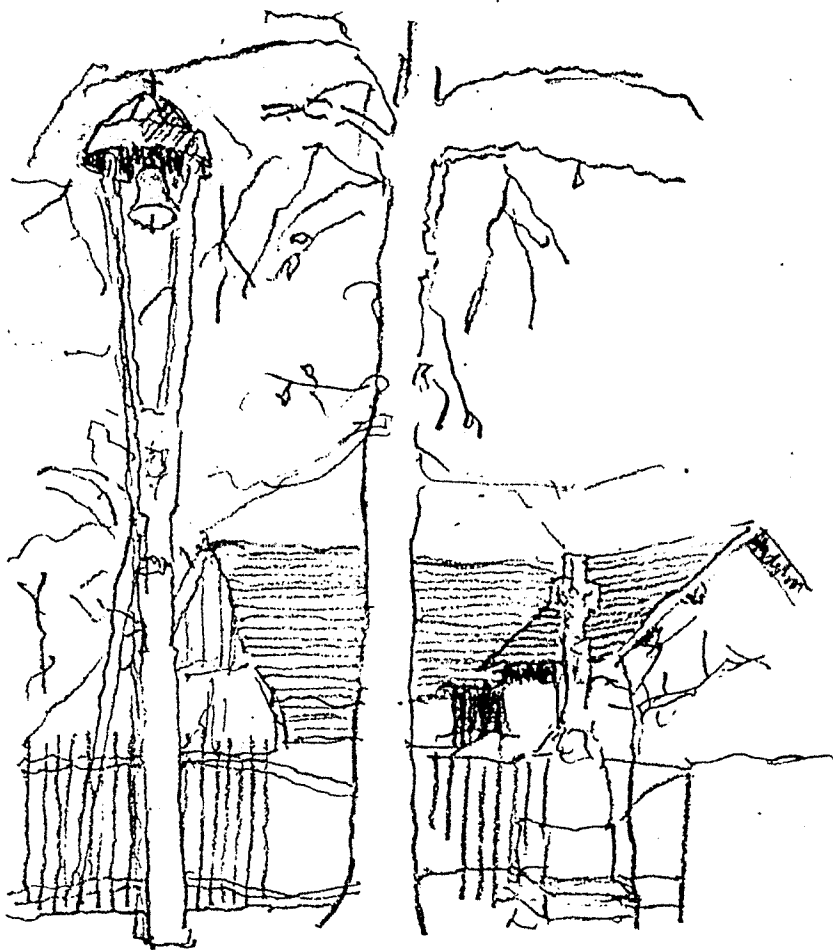




Část mapy 2. vojenského mapování (1824 –1843)



Zbanička a kamenný kříž v Drahoši

o o o o o o o o

Ký Jozeff druhý z Milosti Boží
wyvolený Cýsar Římský..... na Prostředky
gsme myšleli, gažžto Otec, a Správce Nám od Opatnosti Božské
zvěřených Zemý..... E Vgiffsténj Potřebnostech Státuby každá
Kragina, každá Obec, a každý poruzný vlastnjho Kruntu Dřitel
dle Mjry Kruntu, který on vřjvá, s geho
Podjlem dofonale zarowno přispěl,..... 6

(Patent z 20.IV.1785).

Vřratek z patentu Josefa II. z roku 1785



Část mapy z druhé poloviny 19. století

Motto: "Dej každému dni šanci,
aby mohl být tím nejkrásnějším dnem Tvého života."
(Mark Twain)

Úvod

Zájem občanů Drahoše o dějiny vlastního regionu trvá i na počátku 21. století. V rámci příprav 225. výročí založení osady byl jsem požádán tamním občanem panem Milošem Pospíšilem o besedu, případně písemné zpracování tématu o vzniku a osídlení Drahoše.

Hned na počátku jsem zjistil, že osada nemá a nikdy neměla vlastní kroniku. Bylo tedy nutné nejprve prostudovat regionální literaturu a potom hledat další stopy v archivech. Tato snaha se vyplatila a čtenáři této publikace se mohou dnes seznámit s některými dokumenty, které nebyly dosud nikdy publikovány.

Vzhledem k danému rozsahu publikace bylo nutné textovou i obrazovou část zpracovat v co nejstručnější formě.

Uvedenou práci věnuji v upomínku na celé generace rodáků a jejich dětí, které z Drahoše do rokytenské školy chodily a pro radost těm, které tam dnes chodí.

Karel Forman, 2007

O původu názvu a založení osady Drahoš

Pro poznání sídelního vývoje v zájmové krajině bylo nutné nejprve studovat poměry na panství pardubickém v závěru 15. století.

Území mezi Chvojencem a Dolními Ředicemi bylo v té době liduprázdné. Stejně jako v blízkém Polabí vyskytovaly se zde četné tůňe, potoky i močály, lemované křovinami a lesními porosty. Malebný kout tohoto kraje byl na východě obklopen hradbou chvojnovských lesů, které se svými hojnými prameny staly zdrojem i zásobárnou vody pro postupně zakládáné rybníky.

Výstavba rybníků patřila k nejstarším oborům činností, které lidstvo začalo využívat ke svému prospěchu. O rozvoji rybníčního hospodářství hovoří mnoho pověstí a zpráv ve starých letopisech. V našem regionu byli zakladateli rybníků především mniši Opatovického kláštera.



Výřez z nejstarší mapy Čech. Autor Mikuláš Klaudián (1518).

K největšímu rozvoji však dochází až na přelomu 15. a 16. století v době znamenitého hospodáře Viléma z Pernštejna. Ten zakoupil "pardubické zboží" (panství) včetně Kunětické hory v roce 1491. Rybníky byly v té době nejen zdrojem výživy, ale také výnosným zdrojem příjmů. To např. dokazuje známý výrok Viléma z Pernštejna, že rybníky vynášejí podstatně více než zemědělství. Nevyžadují tolik práce i nákladů a nejsou také vystaveny škodám z nepřízně počasí. V roce 1494 zakládá správa panství tzv. Rybniční registra, do nichž se zapisovaly písemnosti spojené s rybničním hospodařením.

"**Chvojence nízké**", jak se tehdy tato ves nazývala, koupil Vilém z Pernštejna teprve 20. března 1508. Tato ves patřila pod rychtu *Bejšťskou*. Od úročníka Drahoše z téže vesnice zakoupil pozemky, na nichž byl následně založen rybník Drahoš. Poddaný tohoto jména je zmiňován v urbáři panství pardubického a kunětickohorského založeného po roce 1494.

Druhý rybník zv. Starý Rokytenský se nacházel na katastru Dolních Ředic, které náležely pod správu rychty Holické. Doba založení tohoto rybníku není z dostupných archivních pramenů zřejmá. Proto se nabízí domněnka, že patřil mezi starší rybníky založené již v době předpernštejnské. Jeho mohutná hráz je dodnes nepřehlédnutelnou stopou činnosti našich předků ve zdejší krajině.

V archivních pramenech je uvedeno, že oba rybníky byly násadní. Do Starého Rokytenského se dávalo 80 kop a do Drahoše 70 kop rybí násady.

(v roce 1688 se uvádí 100 kop. 1 kopa = 60 kusů)



Výřez

mapy 1.

vojenského mapování (1764 – 1767)

Při zakládání rybníků byly někdy způsobeny škody na pozemcích poddaných. Jak se tyto případy řešily, lze vyčíst z ukázky zápisu v Rybníčních registrech panství pardubického.

V případě rybníku Drahoš je uvedeno: "*Item jakož Prokopovi louka se skazila rybníkem Drahošem, kteráž v chobotě leží, jest jemu dána za to jiná louka, kterouž Václav hajný držal od příkopu Choteckého až po vrbi, pokudž sobě vymezili, za kteroužto louku sám Prokop žádal, aby jemu za tu škodu dána byla, a prvnějšího svého prázděn býti má. K tomu jest dobrovolně přistoupil a za své přijal. A na tu Václav hajný cestu přes roli v kraji má jemu pustiti, a Prokop přes stružku, jestliže jemu potřebí bude, má sobě sám mostek udělati. To jest jemu dáno skrze Jiříka Vaniše při přítomnosti Chmele rychtáře a jiných soused. (Actum f. 4 Johanis Hus anno 1519)".*



Řešení podmáčení sousedních pozemků u rybníka Starého Rokytenského je popsáno následně: (A.Č.Fol. 40. b)

"Jakož jest zkaženo Kubovi z Chvojence louka, kteréž jest iiii jitra a iiii provazce v chobotu rybníka starého Rykytenského, i oddáno jemu za to jiný kus lúky nad rybníkem u Chvojence podle lúky Janatovy z Vysokého Chvojna, a cokoli na cé (sic) lúce neprodaného ostalo, to sobě Kuba skliditi má, a co prodáno, za to peníz pánu JMti býti mají. Actum f. III. post Diuisionis apostolorum. Tajmž rybníkem skaženo jest Mišelovi z Chvojence kus lúky za iiii jitra, zato jemu oddáno jest také kus lúky podle Kubovy, a jakož leží hony rolí za tou loukú, kteráž byla Mišelova a již jest panská, ty také Mišel pánu JMti pouští, a za ty hony také dává se jemu ostatek té panské lúky u Chvojence a něco lesu u konce té louky, pokudž lezy zdělány sou, a to má také vyklučiti a požívati má té lúky i Kuba své, pokudž se rybníkem nezatopí. A pán JMt má také vuoli držeti ten rybník na této hrázi, jak ráčí, toho oni také hájiti nemohú, než jestliže by kdy se hráze té přivyšovalo a co se jim zatopilo, to jim napraveno býti má. Mišel na té lúce letos nic séci nemá ani jí čím požívati, než této, kderá pánu JMti býti má, té letos požívaj, jakž muž, i z těch honuov, ale potom nic. Actum ut supra."

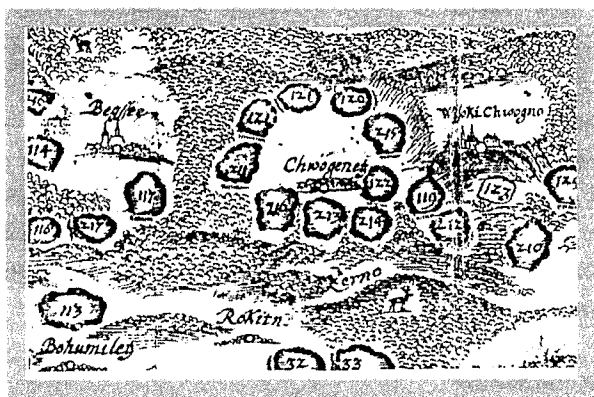
Pozn. iiii = 4 jitra . 1 jitro = 0,285 ha

Pernštejnové vlastnili panství pardubické od roku 1491 až do roku 1560. Po smrti Vilémově (1521) pokračovali na zdárném rozvoji panství jeho dva synové. Nejprve to byl mladší syn Vojtěch a později starší syn Jan. Poslední z rodu Jaroslav byl synem Jana z Penštejna.

Velkorysou investiční činností a nákladnými zálibami došlo ke značnému zadlužení. Tyto následné hospodářské potíže vyřešil prodejem panství České královské komoře. Změnou vlastnických vztahů vznikl hospodářský útvar zvaný „Královské komorní panství pardubické“. V archivních dokumentech je pak uváděno pod souborným názvem "Velkostatek Pardubice". Tento stav trval tři století.

Čeští panovníci rádi přijížděli do tohoto kraje za lovem. Pavel Stránský ve svém díle „O státě Českém“, vydaném v holandském Leydenu píše: „Panství to opravdu není nehodno krále půvabem svých lesů a rybníků, vhodných pro lov.“

Kolem roku 1560 bylo na pardubickém panství evidováno 230 rybníků. V době panování Ferdinanda III. se tento počet ještě zvýšil na 262. Na Vischerově mapě z roku 1688 je zakresleno 238 rybníků, z nichž 13 bylo již v té době vypuštěno. Tato rukopisná mapa pardubického panství je uložena ve sbírkách Národního muzea v Praze. V seznamu je rybník Drahoš uveden pod pořadovým číslem 32 a rybník Starý Rokytenský pod číslem 33. Přesné informace o založení rybníků většinou chybí. Je tedy možno vycházet pouze ze záznamů o jejich stávající existenci.



Vischerova mapa
z roku 1688

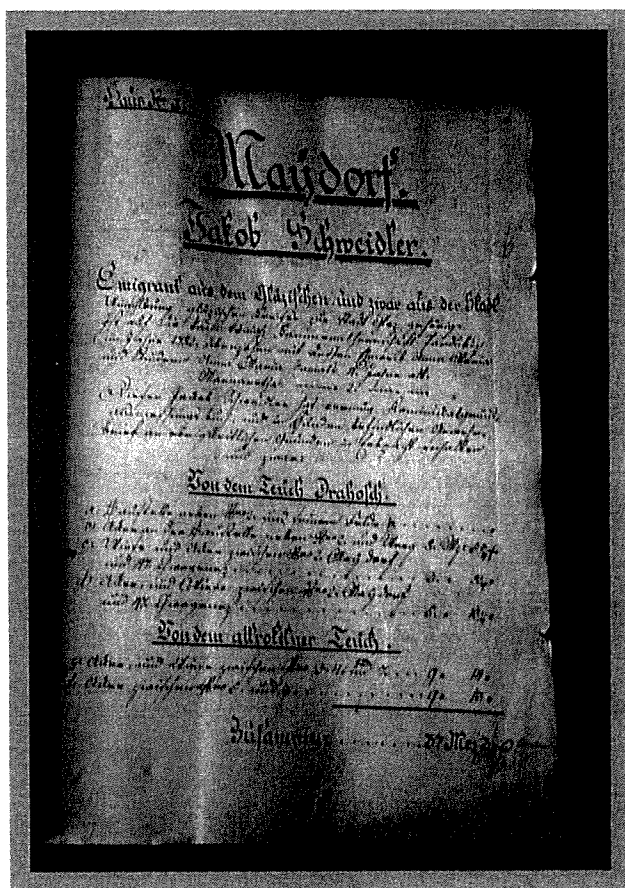
Podle zápisu v kolonizační knize byly usedlosti v Novém Drahoši přiděleny v roce 1782 těmto emigrantům:

- | | |
|-------|------------------|
| čp. 1 | Jakob Schweidler |
| 2 | Ignac Ulrych |
| 3 | Peter Prauze |
| 4 | Franc Taus |
| 5 | Kaspar Wencel |
| 6 | Anton Mohaupt |
| 7 | Josef Ludwik |
| 8 | Ignac Frimann |

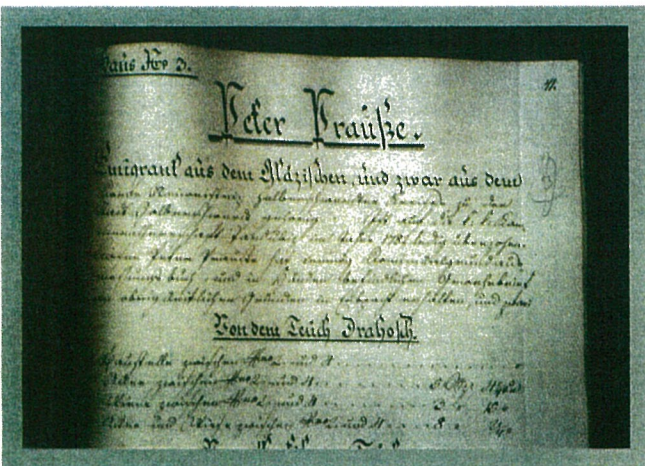
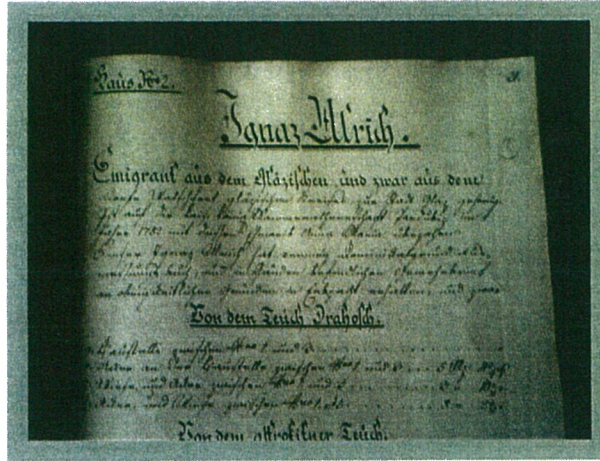
čp . 1
Jakob Schweidler

Počet obyvatel
při sčítání v roce

- r. 1801 101 obyvatel
- r. 1823 109 obyvatel
(23 děti)
- r. 1840 98 obyvatel



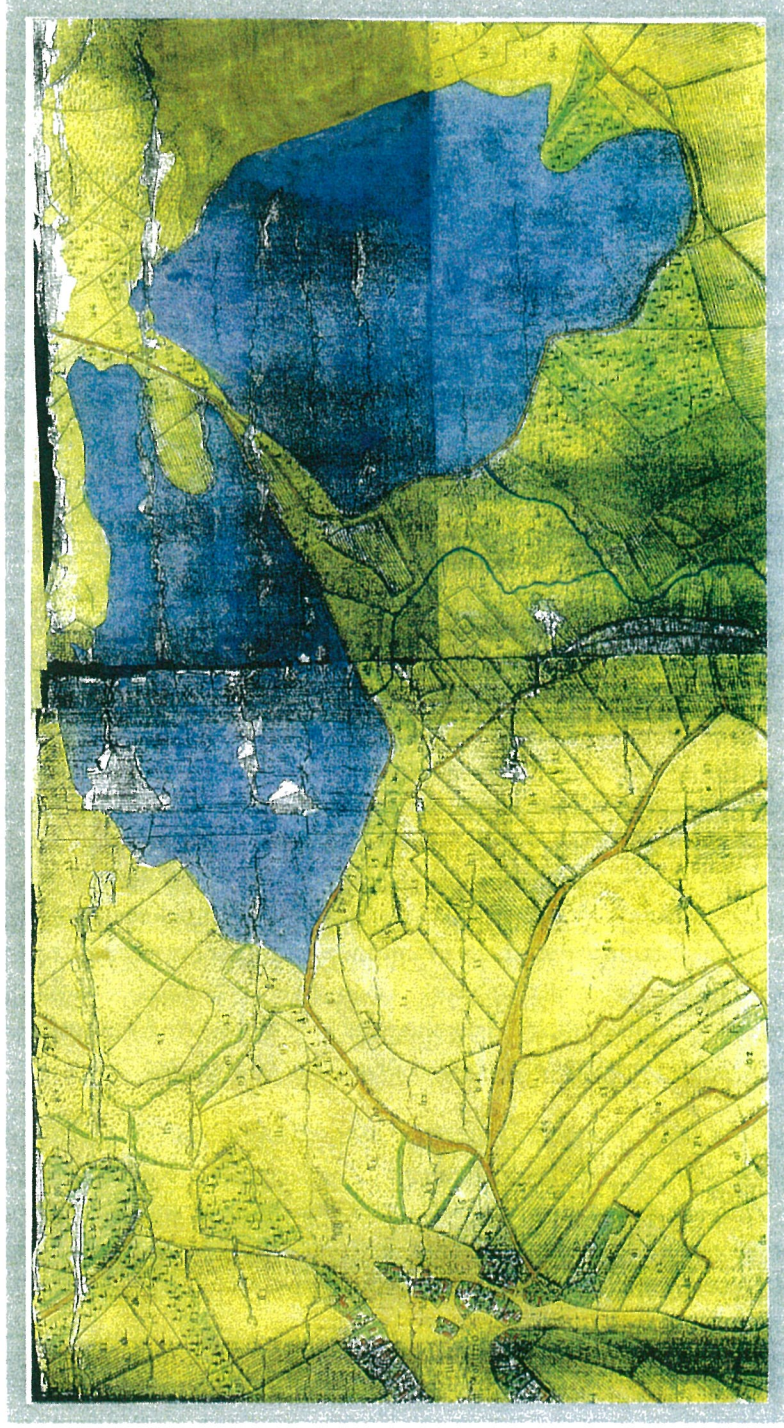
čp. 2
Ignac Ulrych



čp. 3
Peter Prauze

čp. 4
Franc Tauz





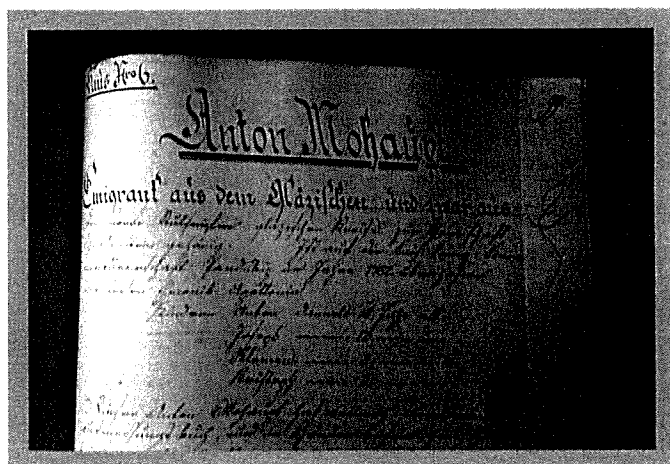
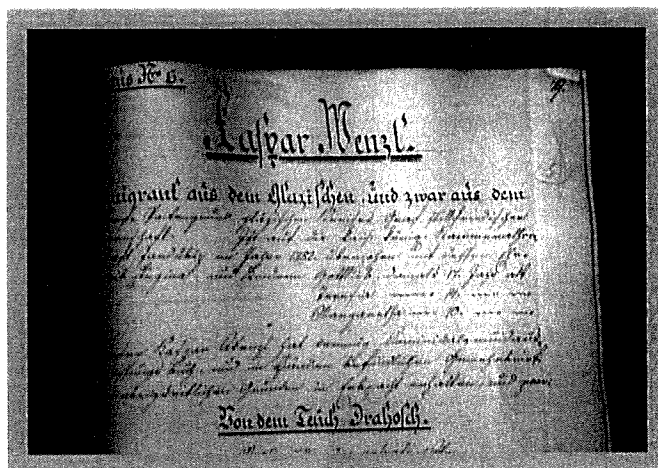
Část mapy Antonína Felixe Zástěry (asi 1770) Rybníky Drahoš a Starý Rokytenský

Ve druhé polovině 18. století za vlády císařovny Marie Terezie a později Josefa II. došlo k významným hospodářským i politickým změnám (Robotní patent). Jednalo se zejména o řešení nízké produktivity práce v zemědělství, neboť dosavadní výnosy zemědělské půdy přestávaly dostačovat k obživě obyvatelstva. S prohlubujícími se potížemi v odbytu ryb ztrácely rybníky na svém významu a byly vysoušeny na pastviny a ornou půdu. Tomuto procesu napomohla tzv. rabizace. Byla to poddanská reforma navržená ředitelem státních velkostatků F. A. Raabem. Podstata rabizace spočívala v tom, že došlo k rozdělení dominikánské půdy a ta byla přidělena poddaným do dědičného pachtu a následně zdaňována. Na všech gruntech si však vrchnost ponechávala úplné panské právo. Vyměření, klasifikaci a oddělení pozemků provedl příslušný zeměměřič A. F. Zástěra. Postupně měla být rušena robota. Reforma započala v roce 1775, ale nebyla všemi vládnoucími kruhy příznivě přijímána. A tak po smrti Josefa II. byla rozhodnutím Leopolda II. ze dne 9. 5. 1790 vyslovena pouze možnost, nikoliv povinnost, se z roboty vykoupit. Definitivní povinnost nastala až v roce 1848.

Ve 2. polovině 18. století se projevovaly první známky zvýšeného příchodu německých kolonistů do Čech. Císař Josef II. probíhající kolonizaci velice podporoval. Pro rychlejší zalidnění upadajícího panství byli do nových sídel uváděni vedle českých lidí také kolonisté němečtí ze Slezska. Vznikly tak na panství pardubickém následující úplně německé osady: Dreidorf (Platenice), Gunstdorf (Staročensko), Hradiště Německé, Jesenčanky, Maydorf (Drahoš), Sehindorf (Moravanský), Streitdorf (Hrachoviště), Teichdorf (Velkolánský), Kleindorf (Malolánský), Traverdorf (Rovensko) a Veska.

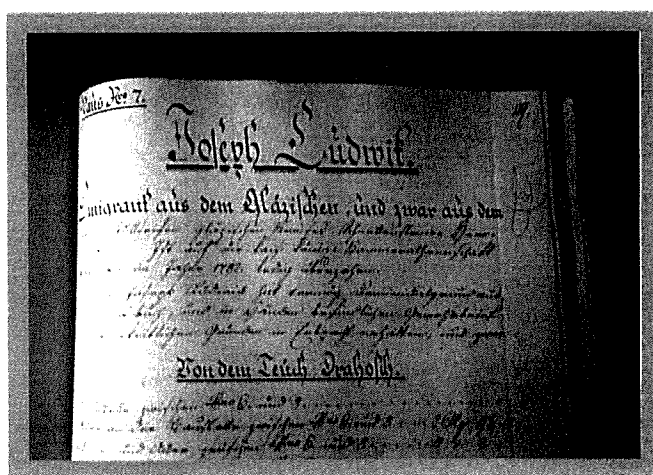
Příchozí osadníci si mohli ponechat svůj rodný jazyk. V pověřených školách se děti učily česky i německy. Také kázání v kostelích bývalo občas v jazyku německém. Úřady i katolická církev nabádaly občany k vzájemnému porozumění. V okolí Rokytna tak byly založeny osady Drahoš (Maydorf) a Hrachoviště (Streitdorf).

čp. 5
Kaspar Wenzl

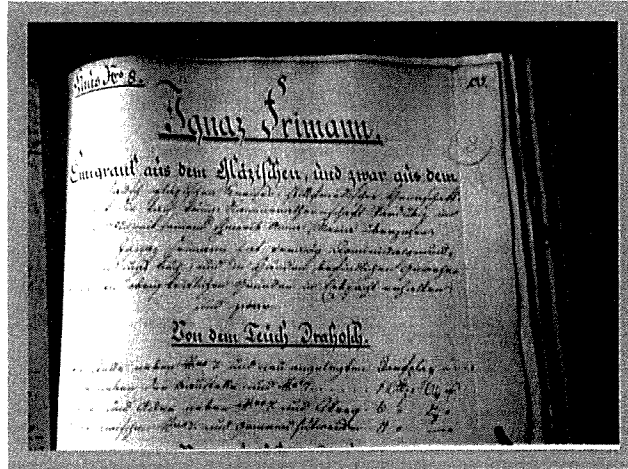


čp. 6
Anton Mohaupt

čp. 7
Josef Ludwik



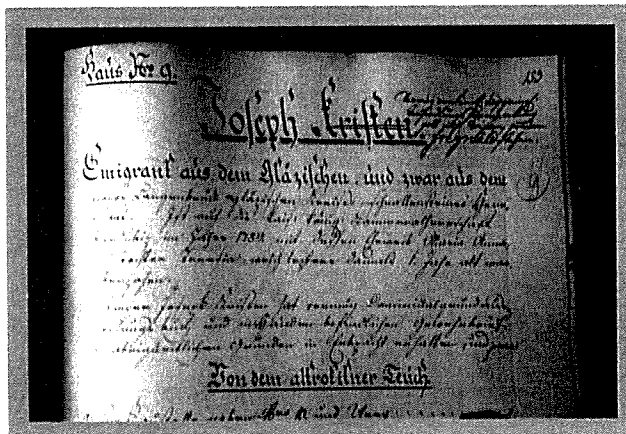
čp. 8
Ignac Frimann

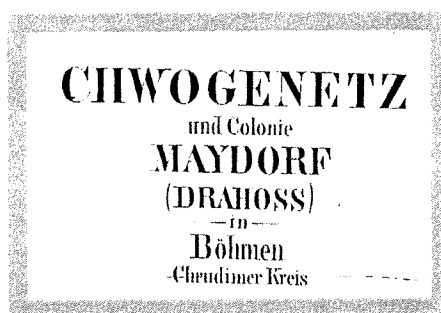


Starý Drahoš byl osídlen až v roce 1784, a to těmito čtyřmi rodinami:

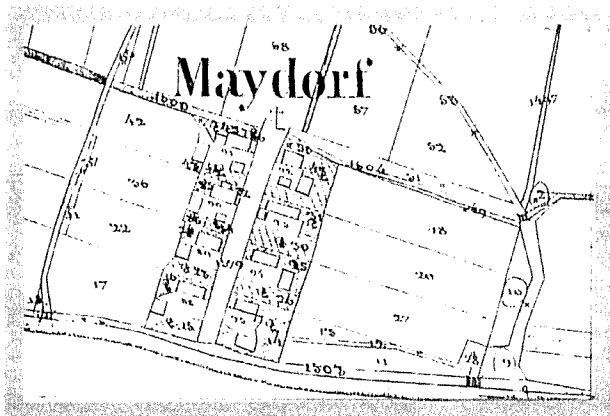
- čp. 9
- 9 Josef Kristen
- 10 Andreas Bittner
- 11 Ignac Klar
- 12 Anton Fabel

čp. 9
Josef Kristen

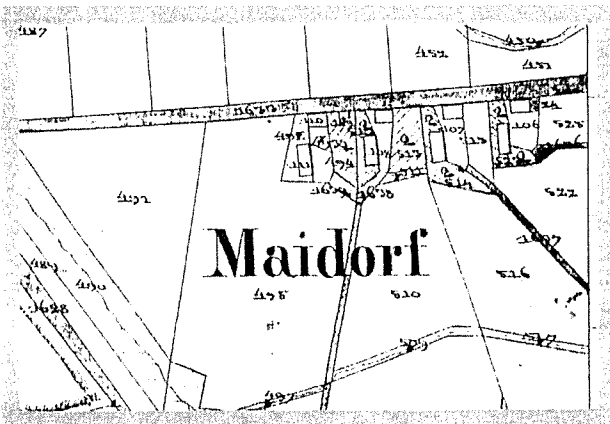




Osada Drahoš byla založena v roce 1782 a postupně osídlována německými rolníky z pruského Slezska. První osídlence tvořilo 12 rodin. Na jižní hranici zrušeného rybníka Drahoš nacházejícího se v katastru Chvojence byly nejprve postaveny usedlosti čp. 1 až 8. Za další dva roky byly postaveny ještě usedlosti čp. 9 až 12, umístěné na parcelách bývalého rybníka Starého Rokytenského, patřícího do katastrálního území Dolních Ředic. Poloha dvanácti usedlostí umístěných na dvou katastrech vedla později k rozdělení na Nový a Starý Drahoš. Nabízí se domněnka, že označení "Starý" bylo odvozeno od původního názvu rybníka "Starý Rokytenský". V indexu kolonizační knihy jsou však uvedeny jako jeden celek pod názvem Maydorf (Drahoš).



Část katastrální mapy
(1839)



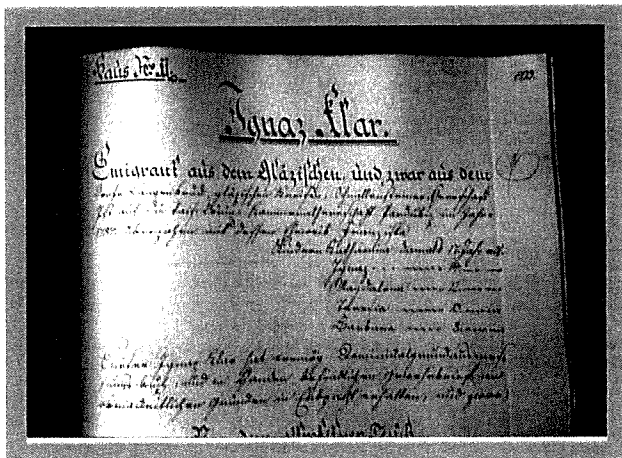
Část katastrální mapy
(1839)

V r c h n o s t
pardubického komorního panství popustila přichozím osídlencům
přidělené pozemky do dědičného pachtu. Svá hospodářská stavení
postavená na účet panského důchodu spláceli zpravidla 50 let. Na
památku původce těchto zemědělských novot byla tehdy na
pozemcích bývalého dvora „Podhůrského“ založena osada Ráby. V r.
1784 – 5 byly polní práce nových hospodářů hned od počátku
ztěžovány dlouhou a krutou zimou. Tato začala týden před vánocemi
velikými mrazy, které trvaly až do 15. dubna 1785. Napadlý sníh
přetrvával až do svátků svatodušních. V dalším roce následovalo
suché jaro a léto plné povodní a krupobití. Byl to těžký začátek. Děti
osadníků chodily do školy v Rokytně, kde se z toho důvodu
vyučovalo česky a německy.

čp. 10
Andreas Bittner



čp. 11
Ignac Klar



čp. 12
Anton Fabel



V prvních letech po osídlení byly usedlosti připisovány pouze na jména hospodářů. Osadníkům v Novém Drahoši byla půda přidělována na obou bývalých rybnících. Později příchozím bylo přidělováno pouze území Starého Rokytenského.

Podle patentu o zrušení nevolnictví mohli poddaní bez souhlasu vrchnosti uzavírat sňatky, stěhovat se a dávat děti na učení nebo na studia. Byla omezena neplacená dvorská služba, avšak robotní, naturální a finanční povinnosti vůči vrchnosti zůstaly zachovány.

Aby se předešlo případnému dělení gruntu, bylo výnosem Leopolda II. z r. 1791 stanoveno, že grunty lze dělit jen tehdy, když rozsah půdy neklesne pod 40 měřic (1 měrice = 1920 m²).

Na některých usedlostech docházelo v poměrně krátké době k záměně nebo nástupu nových hospodářů. Výměra přidělených pozemků se však neměnila. Některé záznamy v kolonizační knize byly ukončeny převážně v roce 1810.

Maydorf

Soupis obyvatel, budov a zvířat v letech 1801 – 02

Počet rodin	14
mužů	51
žen	50
domů	13
stájí	12
stodol	12
koní	3
volů	10
krav	24
jalovic	8

Noví osadníci Drahoše byli katolického vyznání. Ve své původní domovině byli vystaveni nepřízni protestantské vrchnosti. To bylo zřejmě hlavním důvodem jejich odchodu do Čech. Záznamy o jejich dalším životě na panství pardubickém nejsou v podstatě žádné. Jako zemědělci neměli v tehdejších podmínkách snadný život. Krátce po jejich příchodu byly zaznamenány kruté zimy, suchá léta a také různé přírodní katastrofy. Spojení s okolními vesnicemi bylo velmi špatné. Přesto se v jejich životě našly i příznivé okamžiky, zejména při příležitosti církevních svátků nebo slavností. Bylo to například stavění nového kříže.

V záznamu kroniky farnosti *Bejšt'ské* se uvádí, že osada Drahoš sestává z 8 živností rolních a jednoho domku. Od jejího založení stál na severním okraji dřevěný kříž s plechovým krucifixem. Tento kříž byl velice sešlý a dne 7. prosince 1868 bouřlivým větrem vyvrácen. Slavnostní postavení nového kříže uprostřed osady se konalo až dne 2. října 1870. Průvod věřících vyšel od kostela v *Bejšti* ve 3. hodiny odpoledne. Po příchodu do Drahoše bylo přikročeno ke svěcení kříže. Jak bylo tehdy zvykem, celý obřad byl provázen hudbou a střelbou.



Dům č.p. 4. pana Františka Lédra

Obdobná slavnost se v Drahoši konala dne 3. října 1920. S povolením biskupské konzistoře v Hradci Králové došlo opět ke svěcení nového, avšak pískovcového kříže, který se stal důstojnou okrasou osady. Hlavní zásluhu na jeho postavení měl pan Matěj Vosáhlo, rolník v Drahoši čp. 3. Slavnost svěcení byla krásná a doprovázená pěkným počasím. Na závěr byla zpívána píseň sv. Václave a národní hymna.

Pozoruhodný je také zápis v téže kronice o darování zvonku. Roku 1893 daroval anonym osadě Drahoš zvonek, protože dosud žádný neměla. Pravděpodobně pro špatné hospodářské poměry nebyla ani schopná sehnat peníze. Zvonek byl ulit v dílně pana Václava Diepolda v Praze a opatřen obrazem sv. Kříže a sv. Antonína. Posvěcen byl v Hradci Králové generálním vikářem a kapitulním děkanem panem Eduardem Prašingerem. Drahoští z toho měli velikou radost a zvonek si odvezli v ověčeném voze. Pro chladné počasí se žádná slavnost zavěšení zvonku nekonala.

Další významnou událostí v životě osadníků Drahoše bylo postavení a svěcení nové zvoničky. Původní zvonek byl totiž v 1. světové válce zkonfiskován pro válečné účely. Dne 21. května 1923 odpoledne přijel povozem z Hradce Králové do Chvojence kanovník pan Jan Černý. Na silnici, která vede do Drahoše byli seřazeni věřící, kteří se za zpěvu náboženských písní vydali směrem do osady. Z Drahoše jim vyšlo naproti další procesí s hudbou. Celou slavnost pořádal pan Josef Profous, farář v Býšti. Následující pobožnost svěcení byla opět ukončena písní sv. Václave a národní hymnou.

Česká verze názvu osady „Drahoš“ byla během 19. století různě upravována v úředních dokumentech i mapách. Původní pojmenování Maydorf bylo společné pro obě části osady a používalo asi do roku 1855. Od roku 1886 bylo z názvu vypuštěno písmeno „y“ a nahrazeno měkkým „i“.

Původní název v roce 1782 Maydorf - Drahosch
1837 Maydorf - Drahož
1840 Maydorf - Drahoss
(stab. katastr. Chrudim. kraje)
1848 Maydorf - Drahouš
1854 Maydorf - Drahoush

1886 Maidorf I. a II. - Drahous I. a II.
1893 - 1907
Maidorf Neu und Alt
Drahoš Nový a Drahoš Starý

Mapa politického okresu Pardubického,



upravená C.K. vojenským zeměměřičským ústavem ve Vídni
(stav okolo r. 1870)

Z publikace „Místní jména v Čechách“ uvádím:

Nový Drahoš (v N. Drahoši, do N. Drahoše), ves (m. o. Chvojenc) a u ní na Jižní straně **Starý Drahoš** (v St. Drahoši, starodrahošský), víska (m. o. Dolní Ředice) 6 km sz. od Holic. Ves Drahoš byla osazena německými rolníky a nazývána také Maydorf (Sakař 175), 1789 Htt Pardubicz, Meydorf van 12 N., schaller XI, 73, 1837 Maydorf (Drahož), ein durch Emphyt. aut dem urbar gemachten Teich Drahož, entstandenes, ursprunglich van preuszischen Einwanderern bevolkertes Domin. Dort van 12 H. mit 114 E., Sommer V, 75. 1840 Drahoss, stabil. katastr chrud. kraje 77, 1848 Drahauš, Maydorf, Pal P. 168, uf. 1854 Drahouš, 1886 Drahouš I. a II. d., 1893-1907 Drahoš Nový a Starý, 1976 Drahoš I. d. a II. d.

Jm. Drahoš měl vlastně bývalý zdejší rybník. Po r. 1494 nad rybníkem Drahošem u splavu, AČ. 17/389, 1518 rybníkem Drahošem, t. 522. Prvotně to bylo os. jméno, vzniklé jako zkratka z Drahoslav, Drahoš se jmenoval úročník v sousední vsi Chvojenci po r. 1494 (v. AC 17/390). Rybník tedy dostal asi jm. Drahoš podle některého předka z toho rodu, jak vidíme v názvech rybníků dosti často. - Jm. Drahoš bylo v 19. stol. uměle zaměněno jménem Drahouš, které bylo mylně pokládáno za jeho předlohu.

Německé jméno Maydorf dostala ves asi podle vrchnostenského úředníka Maye, jak bylo tehdy zvykem, anebo podle toho, že byla založena v měsíci máji.

Ve vztahu k Drahoši stojí ještě za zmínku poznámka uvedená v kronice farnosti *Bejšt'ské* tohoto znění:

Stav školství jest ve zdejší kolatuře velice utěšený. V každé obci - až na maličký Drahoš - jest škola.

S l a b i f á ě

W Praze,

w řladu cís. král. zpraávcowstwj normálnjch školnjch
knih w Sefuitské ulici čís. 190—1.

1846.

Doslov

Poprvé v historii Drahoše byla napsána samostatná publikace, pojednávající o okolnostech vedoucích k jeho založení. Popisem událostí a kopii dokumentů jsem chtěl ukázat zajímavou a pro mnohé neznámou část historie této osady.

Ve 2. polovině 20. století došlo k úpravě katastrálních hranic mezi obcemi Chvojencem, Rokytňem a Dolními Ředice. Na základě těchto změn dochází k definitivnímu začlenění Nového i Starého Drahoše pod Obec Rokytňo.

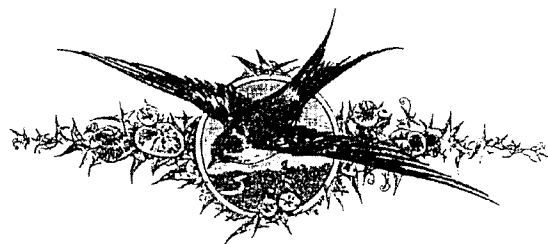
V současné době jsou obě bývalé osady vedeny jako místní část Rokytňna s jednotným názvem Drahoš.

Tato publikace byla vytištěna jen díky širokému zájmu a podpoře ze strany starosty pana Josefa Kubizňáka a členů obecního zastupitelstva.

autor

Počet obyvatel k 31.3.2007

	počet obyvatel	z toho	
		do 18 let	nad 18 let
Rokytňo	595	113	482
Bohumileč	113	21	92
Drahoš	30	6	24
Zástava	28	11	17
CELKEM	766	151	615



Prameny a literatura :

Státní oblastní archiv Zámorsk:

- fond Velkostatek Pardubice, urbář z r. 1506
- kolonizační kniha

Státní okresní archiv Pardubice:

- Pardubicko v mapách a plánech
- Archiv český XVII
- fond map
- kronika Chvojence

Kronika farnosti církve římskokatolické v Býšti

Šebek, F. a kol. : Dějiny Pardubic I. , Pardubice 1990

Sakař, J. : Dějiny Pardubic nad Labem, 1926

Profous , A. : Místní jména v Čechách , ČAV Praha 1947

Autor textu a fotografií Karel Forman

Graficky upravila Marcela Kamenická

Tisk Obecní úřad Rokytno

2007



Nejstarší mapa Čech Mikuláše Klaudivána z roku 1518

